Török Kata

2019. ősz [XV. évfolyam, 1. szám] – A szuperhős-paradigma

Török Kata

2019. ősz [XV. évfolyam, 1. szám] – A szuperhős-paradigma

Ajánló

Úgy tűnik, a szuperhősfilmek éppúgy nem fáradnak ki egyhamar, ahogyan maguk a szuperhősök sem. Bár a szórakoztató, tömegigényeket kielégítő műfajok már legalább 40 éve az akadémiai kritika látómezejébe kerültek, és legitim kutatási területet alkotnak, a szuperhősfilmek ilyen jellegű tárgyalása mégiscsak az utóbbi időben lett egyre gyakoribb – köszönhetően annak, hogy a műfaj egy marginális szubkultúra által kedvelt filmtípusból tömegek, ha nem a nézői többség érdeklődésére számot tartó és a filmipart is domináló termékké vált. A Marvel eddig 23 filmet dobott piacra, még 9 útban van, és bár a DC-filmek kissé lemaradtak siker és bevétel szempontjából is, a szuperhős-dominanciához ők is hozzájárulnak, nem beszélve azokról a filmekről, amelyek ezeken kívül a mozikba kerülnek. Csak 2019-ben olyan szuperhőstémájú filmek futottak be a pénztári listák élére, mint az *Üveg*, a *Marvel kapitány*, a *Shazam!, a Hellboy*, a *Bosszúállók: Végjáték*, *Brightburn: A lángoló fiú*, az *X-Men: Sötét Főnix* és a *Pókember: Idegenben*. Emellett számos szuperhős-témájú tv-sorozat is fut, mint például a *Jessica Jones*, a *Runaways*, a *Titans*, *A zöld íjász*, *A S.H.I.E.L.D. ügynökei*, a *The Boys, Az Esernyő Akadémia* vagy a *Watchmen.*

A siker persze nem osztatlan. Hollywood nagy öregjei egyre gyakrabban adnak hangot a szuperhősfilmekről alkotott, lesújtó véleményüknek. Martin Scorsese szerint „amit a Marvel csinál, az inkább vidámpark, és nem mozi”, Francis Ford Coppola pedig kijelentette, hogy ezektől a „hitvány” filmektől hiába is „várjuk, hogy megvilágosodást, tudást, inspirációt kapjunk. Nem hiszem, hogy azzal, hogy valaki újra és újra ugyanazt a filmet nézi meg, bármit is kapna”. Mi elemzők azon vagyunk, hogy megvizsgáljuk, mennyire megalapozottak ezek a vélemények. Ha megvilágosodást várunk, és mégsem kapjuk meg, akkor vajon minek köszönhető az egyre csak növekvő népszerűség? Az a gyakran elhangzó érv, miszerint puszta marketingfogásról van szó, nem magyarázza meg, miért éppen a szuperhős figurája az, amely alkalmas a pénztermelésre. Peter Coogan (*Superhero: The Secret Origin of a Genre)* szerint a szuperhősök legfőbb jellemzője a rend megteremtésének képessége – pontosabban ennek az illúziója. A populáris kultúra mindig bírt olyan hősökkel, akik vágyott, de elérhetetlen emberi ideálokat testesítettek meg, és felvették a küzdelmet a gonosz ellen. Vajon egy olyan korszakba léptünk, ahol „a rossz közérzet a kultúrában” egyre fokozódik, és a fiktív szuperhősökön kívül nem látunk olyan jelölteket, akik ezen érdemben javíthatnának? Vagy a szuperhősök „poszthumán” – DC-zsargonnal „metahumán”, Marvel-

zsargonnal „turbó” (powered) – jellemzői az újmédia és a robotika korának új emberideálját vezeti be a köztudatba? Az egyre gyakoribb női, színes bőrű vagy egyenesen más fajhoz tartozó szereplők áradata a posztmodern tolerancia imperatívuszának felel meg?

A szuperhősfilmekről szóló tanulmányok gyakran a filmes adaptációkat intermediális szemszögből vizsgálják, a képregényes eredethez viszonyítva. Az itt következő összeállítás nem ezt teszi: a filmeket filmként, más filmekhez képest, illetve egy alakulóban lévő filmuniverzum részeként vizsgálja. Terence McSweeney az MCU és az amerikai politika kapcsolatát a középpontba helyezve egy egész könyvet írt a kérdésről, amelyből két tanulmányt is kiválasztottunk. Dan Hassler-Forest az ezredforduló utáni első évtized szuperhősfilmjeit kifejezetten a 2001. szeptember 11-i eseményekre való reakcióként olvassa és a foucault-i hatalmi technológiák sajátos fikciós megfelelőjének tekinti. Huber Zoltán tanulmánya szintén a szuperhős és a politika kapcsolatát vizsgálja, az MCU-ból kitekintve és a politikai közérzetet is tágabban értelmezve, „korszellemként” kezelve, amivel a nem amerikai rajongók érdeklődése is magyarázható. Borbíró András a szuperhősfilmek és a technológia kapcsolatára koncentrál, ami új megvilágításba helyezheti a látszólag „varázslatos” képességek és a nézők varázslat nélküli „modern” világa közti kapcsolatot. Hódosy Annamária a (szintén) egyre fokozódó ökológiai tudatosság jelenlétét, egészen pontosan a globális kapitalizmus antiökologikus természetének a pellengérre állítását mutatja ki az MCU filmjeiben, amelyek ugyanakkor éppen ennek a társadalmi-gazdasági rendszernek a csúcstermékei. Ez utóbbi Tóth Zoltán János témája, aki az MCU-filmek áradatában és e filmek jellemzőiben a globális kapitalizmus új formái által diktált mintát vél felfedezni, amivel kitűnően magyarázható az univerzumépítés szembeötlő trendje. Végül, de nem utolsósorban Kothencz-Török Katalin egy másik trendről, a szuperhősnők előretöréséről értekezik, amelyet ezúttal nem kasszarobbantókban, hanem a tv-sorozatokban és azok történetében mutat ki. Reméljük, az elemzések hozzájárulnak annak a jelenségnek a jobban értéséhez, amelyet sokan a szuperhősfilmek uralmaként jellemeznek.

A számot szerkesztette Hódosy Annamária.

Tartalom

Huber Zoltán: A káosz urai. A kortárs szuperhősök mesés terápiás ígéretei

Terence McSweeney: „A világ megváltozott, és egyikünk sem térhet vissza”: a 9/11 utáni szuperhős illuzórikus erkölcsi kétértelműsége az *Amerika kapitány: A tél katonájá*ban

Dan Hassler-Forest: Felügyelet, ellenőrzés és láthatóság a neoliberális városban

Terence McSweeney: A Mennydörgés Istenének amerikanizálása: hogyan lesz a fiúuralkodóból Asgard jogos királya a *Thor*ban

Tóth Zoltán János: Multiblockbusterek: a játékfilmgyártás új szakasza. A Marvel Cinematic Universe expanziója és médiakörnyezete

Borbíró András: Jól informatizált szuperhősök. Informatikai struktúrák és technológiai eszközeink jellegzetességeinek megjelenése a kortárs szuperhősfilmekben

Hódosy Annamária: Szuperhősfilm az antropocénben, avagy az MCU ökopolitikája

Kothencz-Török Katalin: Az út *Jessica Jones*ig. Feminista potenciál és megvalósulás a szuperhőssorozatokban

© Apertúra, 2019. Ősz | www.apertura.hu
webcím: https://www.apertura.hu/2019/osz/2019-osz-xv-evfolyam-1-szam-a-szuperhos-paradigma/

